

Náučný chodník Novoveská Huta

Kraj:	Košický
Okres:	Spišská Nová Ves
Geomorfologické jednotky:	Hornádska kotlina a Volovské vrchy
Geologické jednotky:	vnútrokarpatský paleogén a gemerské pásmo
Chránené územie:	žiadne
Prístup:	bus Spišská Nová Ves, Novoveská Huta, Poľovník
Východisko:	Spišská Nová Ves-Novoveská Huta, centrum
Trasa:	<p>Červená (základná): Spišská Nová Ves-Novoveská Huta, centrum - Kráľov prameň - rázcestie Pod Zlomom - Vojtechova samota - Rybníky - poľana Leithaus - Novoveská Huta, centrum - odbočka Medvedia dolka</p> <p>Žltá (spojka): poľana Leithaus (na červenej trase) - banské pole Bartolomej - rázcestie Pod Zlomom (na červenej trase)</p> <p>Modrá (variant): rázcestie Pod Zlomom (na červenej trase) - Malý Muráň (961 m n. m.) - Vojtechova samota (na červenej trase)</p>
Dĺžka, prevýšenie:	18 km (celková dĺžka trás)
Čas prechodu:	individuálny podľa zvolenej trasy
Počet zastávok:	8
Náročnosť:	nenáročná až stredne náročná trasa

Zameranie chodníka: banícke, historické

Typ chodníka: samoobslužný, okružný s odbočkami, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Prepojenie na červenú, zelenú a modrú turistickú značku.

Rok otvorenia: 2013

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave, niektoré sú značne vyblednuté. Chodník je dobre značený. (2022)

Textový sprievodca: brožúra Náučný banský chodník Spišská Nová Ves - Novoveská Huta (autori Jozef Daniel a Marián Jančura, vydal OZ Banický spolok Spiš, Spišská Nová Ves, 2013, 16 strán)

Kontakt: Banický spolok Spiš, Markušovská cesta 2, 052 01 Spišská Nová Ves; Lesy mesta Spišská Nová Ves, s. r. o., Novoveská cesta 9304/28, 053 31 Spišská Nová Ves-Novoveská Huta

Poznámky: (1) Chodník tvorí základná okružná červená trasa s drobnými odbočkami a dve z nej odbočujúce variantné trasy - žltá, ktorou sa dá červený okruh dvojako skrátiť, a modrá s výstupom na Malý Muráň. (2) Všetky zastávky (informačné panely) sú na červenej (základnej) trase. (3) Červenú a modrú trasu chodníka možno absolvovať aj na bicykli. (4) Pre náučný chodník sa používajú rôzne názvy, napr. Náučný banský chodník Spišská Nová Ves - Novoveská Huta. V databáze používame jeho názov uvedený na informačných paneloch v teréne.

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie. Dá sa skombinovať s blízkym Lesníckym náučným chodníkom Diana.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Novoveská Huta. Bývalá banícka osada, dnes mestská časť Spišskej Novej Vsi na kontakte Hornádskej kotliny a severozápadného cípu Volovských vrchov v oblasti ústia Suchohorského potoka do Holubnice. V listinách mesta sa spomína v roku 1383. Lokalita je zaujímavá na Slovensku ojedinelým výskytom a ťažbou až trojakých významných nerastných surovín: medenej rudy, sadrovcu-anhydritu a uránovo-molybdénových rúd. Z historického hľadiska dominantné bolo baníctvo a hutníctvo medenej rudy (chalkopyritu). Záznamy o cene novoveskej medi sa uvádzajú v 14. storočí pod obchodným názvom "Neudorfer Kupfer", pod ktorým bola známa po celej Európe. Tunajšie bane, huty a hámre navštívil uhorský kráľ Matej I. (Matej Korvín), s čím súvisia miestne názvy ako Kráľovský potok, Kráľov prameň, Údolie Kráľovského potoka. Sadrovec sa intenzívne ťažil od roku 1856, páčila sa z neho sadra alebo sa používal ako prísada pri zhutňovaní Ni-Co rudy. Sadrovec a anhydrit sa ťažia aj dnes. Uránová ruda sa ťažila povrchovo a neskôr aj podzemne v rokoch 1962 - 1966. Na konci 19. storočia (1876) tu vznikli klimatické a vodoliečebné kúpele ako náhrada za niekoľko storočí prosperujúce baníctvo. Existovali až do druhej polovice 20. storočia. Osadou prechádza štátna cesta zo Spišskej Novej Vsi do doliny Hnilca a Slanej (Dobšiná, Nálepko, Rožňava).

Štôlna Horná Bartolomej. Banská lokalita južne od Novoveskej Huty s výskytom viacerých sekundárnych minerálov medi. Legendárne sú hlavne agregáty tyrolitu, klinoklasu a strašimiritu. Na halde Bartolomej štôlna je najznámejší a pravdepodobne najvýznamnejší výskyt cornwallitu na

Slovensku. Svetlozelený strašimirit tu má svetovú lokalitu, pravdepodobne druhý výskyt na svete. Tyrolit vystupuje na puklinách hornín väčšinou v podobe vejárovitých alebo radiálnych zelených agregátov s perleťovým leskom.

Prírodná rezervácia Muráň. Chránené územie vo vrcholovej časti a na svahoch vrchu Muráň (1 260 m n. m.) vo Volovských vrchoch na ochranu zachovalých zväčša pôvodných jedľových a jedľovo-smrekových lesov pralesného charakteru. Z juhu na ňu nadväzuje v oblasti Veľkej Knoly (1 266 m n. m.) **chránený areál Knola** vyhlásený na ochranu hodnotných hôlnych porastov, pramenísk, skál a fragmentov pôvodných lesov s mnohými ohrozenými a chránenými druhmi rastlín a živočíchov, napr. hlucháňom. Rezervácia Muráň je zároveň územím európskeho významu Muráň a obe chránené územia sú súčasťou chráneného vtáčieho územia Volovské vrchy (obe kategórie sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Hornádska kotlina. Výrazná tektonická zníženina pretiahnutého pôdorysu východo-západného smeru v dĺžke vyše 60 km na severnom Slovensku ohraničená voči susediacim pohoriam strmými zlomovými svahmi. Leží zhruba medzi Vikartovcami, Markušovcami, Kluknavou, Bijacovcami, Levočou a Vydrníkom. Susediacim geomorfologickými jednotkami sú: na juhu Ďumbierske Tatry, Slovenský raj a Volovské vrchy, na východe Čierna hora a Branisko a na severe Levočské vrchy, Popradská kotlina (na krátkom úseku pri Jánovciach) a Kozie chrby. Je vyplnená flyšom (paleogénne ílovce, prachovce, pieskovce), ktoré pozdĺž Hornádu prikrývajú hlinité štrky a piesčité hliny jeho úzkej nivy a riečnych terás a náplavových kuželov prítokov. Leží vo výškach od 330 (pri výtoku Hornádu z nej) do okolo 960 m n. m. (na severom úpätí Nízkych Tatier). Prevažne mierne členitý pahorkatinný reliéf so širokými dolinkami prítokov Hornádu a plochými chrbtami je viac rozčlenený s charakterom hornatiny vo východnej časti v oblasti ostrovov mohutných akumulácií sladkovodných vápencov (travertíny, penovce, vápenaté sintre), tvoriacich sa okolo výverov minerálnych vôd pozdĺž zlomov od neogénu do súčasnosti (Sivá brada, Spišský hrad, Dreveník). Tektonika sa v reliéfe výrazne prejavuje i v západnej časti kotliny pri hornom toku Hornádu, ktorá je svojráznou veľmi mladou priekopovou prepadlinou (Vikartovská priekopa). Takmer celým územím kotliny preteká Hornád s výnimkou 11 km dlhého úseku medzi Hrabušicami a Smižanmi, na ktorom preteká severným okrajom Spišsko-gemerského krasu (resp. jeho podcelku Slovenský raj) v kaňonovitom údolí. Kotlina leží v dažďovom tieni najmä Tatier, je preto dosť suchá. Je takmer celá odlesnená s poľnohospodárskym využitím. Len v členitejšej centrálnej časti na pieskovcových chrbtoch medzi Levočou a Spišskou Novou Vsou sú ostrovy lesov. Celou kotlinou prechádzajú významné komunikácie (diaľnica a železnica Žilina - Košice).

Volovské vrchy. Rozľahlé, až 70 km dlhé a vyše 30 km široké pohorie východo-západného smeru na juhu východného Slovenska zhruba medzi Dobšinou, Rožňavou, Medzevom, Košicami, Margecanmi, Krompachmi, Spišskou Novou Vsou a Dedinkami. Susedí na juhu s Revúckou vrchovinou, Rožňavskou kotlinou, Slovenským krasom a Košickou kotlinou, na severe s Čiernou horou, Hornádskou kotlinou a Slovenským rajom (podcelkom Spišsko-gemerského krasu) a na západe krátko so Stolickými vrchmi. Má komplikovanú vrásovo-zlomovú štruktúru i geologickú stavbu, v ktorej prevládajú paleozoické slabo premenené horniny (fylity, paleovulkanity) s výskytom železných a polymetalických rúd, sadrovca, magnezitu. Pri severnom a východnom okraji sa vyskytujú mezozoické vápence a dolomity (Galmus a oblasť okolo Folkmarskej skaly a Červenej skaly). Pomerne na veľkej ploche presahuje nadmorská výška 1 000 m, najvyšším je vrch Skalisko (1 293 m n. m.) v masíve Volovca v juhozápadnej časti pohoria severne nad Čučmou. Prevláda hornatinový, hladko modelovaný reliéf, len okolo Hnilca a Belej sa vytvorili širšie doliny až brázdy s miernejšie rezaným (podvrchovinným) reliéfom (Hnilecké podolie, Hámorská brázda). Zhruba rovnobežne so severnou hranicou pohorie naprieč - medzi Dedinkami a Margecanmi - preteká Hnilec hlbokou členitou dolinou, pozdĺž severnej hranice pohoria tečie Hornád, vo vnútri pohoria pramení napr. Bodva. Prevažne zalesnené pohorie s nevelkými pôvodne baníckymi sídlami križuje viacero cestných komunikácií vysoko ležiacimi sedlami (Dobšinský kopec, Grajnár, Súľová, Úhornianske sedlo, Štóske sedlo) a prechádza ním (dolinou

Hnilca) železničná trať Červená Skala - Margecany.

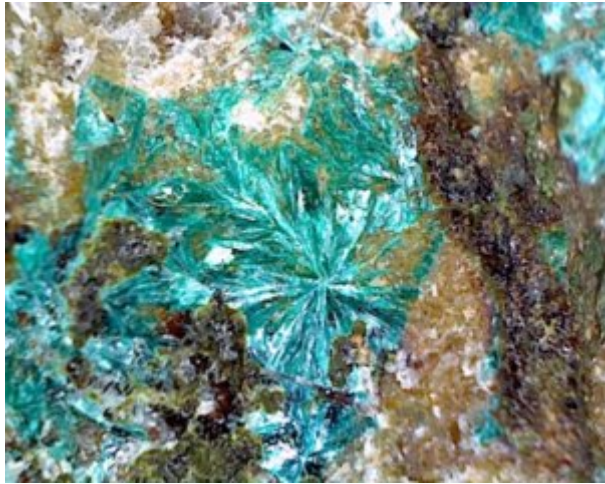
Názvy informačných panelov

1. Medenorudné baníctvo
2. Železnorudné baníctvo
3. Uránový lom - Muráň
4. Banské pole Peter a Pavol
5. Rybníky, vodotechnické banské diela
6. Štôľňa Horná Bartolomej
7. Prieskum a ťažba uránu
8. Sadrovec

LEGENDA

	průběh potoka		trasy turistických tras
	okružní tok		okružní tok
	okružní tok		průběh silnice
	okružní tok		okružní tok
	okružní tok		okružní tok
	okružní tok		okružní tok

